

Ryszard Tomczak
Paradyż

Funkcja wiary w cudach biblijnych

Wstęp

Podstawowym celem teologii fundamentalnej jest formowanie fundamentów dla decyzji wiary, by była ona rozumna i miała charakter osobowy. W tym celu bada ona motywy wiarygodności objawienia. Badając je, człowiek jest pewny, że nie ulega iluzji akceptowania objawienia Bożego zaistniałego w historii. Motywy wiarygodności są liczne i różne. By mogły pełnić wspomnianą funkcję, muszą mieć charakter cudu.

Powstaje pytanie o relację cudów biblijnych do wiary. Czy cud skierowany jest do wiary i może doprowadzić do jej zaistnienia? Czy też do rozpoznania w funkcji motywu cudu, niezbędna jest wiara uprzednia? Tych problemów nie można omijać, gdyż w Ewangeliach występują oba rodzaje tych zjawisk. Zamieszczone są wydarzenia, w których na widok cudów, wielu ludzi uwierzyło. Znajdujemy je u św. Jana, który nadaje cudom Jezusa walor motywacyjny i skuteczny w przybliżeniu do wiary.

1. Cud motywem wiary

Z drugiej strony Jezus oczekuje od proszących Go o cud, jak i zebranych tłumów, fundamentów wiary. Przykładem tego jest pytanie Jezusa przed uzdrowieniem dwóch niewidomych: „Czy wierzycie?” (Mt 9,27), albo stwierdzenie po uzdrowieniach: „Twoja wiara ciebie uzdrowiła” (Mk 10,52), czy uzdrowienie paralytyka wniesionego przez dach (Mk 9,1-8), świadczą o społecznym klimacie wiary.

Współcześni autorzy zwracają uwagę, że cuda Jezusa wzbudzały wiarę w uczniach i świadkach, jednakże nie była to wiara pełna i dojrzała. Zdaniem niektórych autorów można mówić tu o jakimś naturalnym zaufaniem do Jezusa i Jego cudotwórczej konkurencji wobec wiary powielkanocnej. Nie można

także widzieć w tej wierze moc taką, jaką przypisywano cudotwórcom ludowym, znanych w hellenizmie, czy „wiarę” – zaufanie wobec lekarzy lub znachorów, gdyż cuda Jezusa jako wydarzenia zbawcze, wiążą się z nadejściem eschatologicznego królestwa Bożego. Wiara przedwielkanocna powstała także jako owoc Jezusowych działań cudotwórczych lub objawiania się w różny sposób mocy Bożej w Jezusie i przez Jezusa. Potwierdzeniem takiej myśli może być fakt, że Jezus wyrzucał proszącym o cud brak wiary – nie tej taumatycznej, bo ją pewnie posiadali – ale wiary, jakiej oczekiwał, takiej, która „jest zapodmiotowana w Nim jako znaku Boga” A więc Jezus wyrzucał im brak niewiary w Siebie, który „tu i teraz” zbawia¹. Wiara powstała jako owoc cudów nie jest pełna, gdyż nie „namaścił” ją dar uwielbionego Chrystusa i działania Ducha Świętego.

Z powyższych rozważań wynika, że zaczątkowa wiara była potrzebna do zastania i rozpoznania cudu, gdyż jest konkretnym działaniem Boga, wzywającym do nawiązania z Nim zbawczego dialogu. Przecież Bóg nie działa apodyktycznie, czy abstrakcyjnie bez skierowania na człowieka, aby nawiązać z nim zbawczy dialog. Ona pozwala odczytać cuda jako znaki Boga; pełnić będą one wówczas funkcję motywacyjną, otwierając drogę do jej pogłębienia. U Synoptyków znajdujemy dwie wzmianki, które potwierdzają to stwierdzenie. Opętany w wskutek łaski decyduje się na pozostanie z Jezusem (Mk 10,52); także Jezus stawia zarzut Korozain i Betsaidzie (Mt 11,21), gdyż spodziewał się On ich nawrócenia jako owoc dokonanych cudów. Łukasz czasem umiejscawia cud w genezie wiary, np. po cudownym połowie ryb (5,1-11). W Dziejach Apostolskich wiara jest ukazywana jako owo przepowiadania misyjnego, nawet gdy w jego kontekście dokonują się cuda lub są ogłaszane (11,21; 13,48). Łukasz mówi o dwóch nawróconych świadków przy uzdrowieniu Eneasza przez Piotra (Dz 9,35) i wskrzeszeniu Tabity (Dz 9,42). W takim wypadku cudom przypisuje się walor apologetyczny w genezie wiary. Jednak nie jest to wiara całkowitego i pełnego zaufania do Jezusa i Jego dzieła².

Wiara pełna zaistnieje poprzez rzeczywistość zmartwychwstania. Powstanie wówczas wiara dojrzała, która uwierzytłeni Jezusową misję. Dlatego ją-drem całego przepowiadania kościelnego jest śmierć i zmartwychwstanie Jezusa. Zmartwychwstanie przewyższa każdy indywidualny cud. Zresztą każdy cud wskazuje na zmartwychwstanie Jezusa, a nawet je antycypuje i staje się w jego świetle w pełni zrozumiałe, nabierając sensu objawieniowego, chrystologicznego i wiarotwórczego.

¹ M. Rusecki, *Traktor o cudzie*, Lublin 2006; s. 427; zob. podaną tam literaturę.

² A. George, *Les miracles de Jésus dans la tradition synoptique*, „Lumen vitae” s. 261; H. Conzelmann, *Die Mitte der Zeit. Studien zur Theologie des Lukas*, wyd. 4, s. 178; M. Rusecki, *Traktat o cudzie*, s. 428.

Cuda Jezusa brane łącznie z objawieniem, Chrystusem, wydarzeniami zbawczymi oraz łaską mogą doprowadzić do powstania aktu wiary u człowieka, który właściwie je interpretuje. Nie można analizować cudów w sposób wyizolowany. Cuda nie działają automatycznie, nie wymuszają decyzje wiary, bo ona zależna jest od ogólnej osobowości człowieka. Należy jednak powiedzieć wyraźnie, że cud jest nie do zastąpienia i zajmuje naczelną rolę wśród wszystkich znaków wiarygodności. Jest więc cud podstawą dla rozumnej i osobowej wiary³. Można więc powiedzieć, że cud nie jest jedynym motywem wiary. Wśród innych motywów wiarygodności jest on jednak nie do zastąpienia i zajmuje w motywach wiary naczelną rolę.

2. Cud wezwaniem do wiary

Tak sformułowane stwierdzenie jest wynikiem współczesnej myśli biblijnej i teologiczno-fundamentalnej. Wprawdzie w dawnej teologii mówiło się, że cud jest wezwaniem do wiary, a nawet traktowano go jako dowód prawdziwości Objawienia. Zastosowany w teologii wymiar personalistyczny i ujmowanie cudu w kategoriach znaku Bożego, doprowadziło do nowego myślenia. Cud jest rozumiany jako znak „Kogoś” dla „kogoś”. Twórca znaku cudownego wnosi określone treści i zaprasza odbiorcę do dialogu ze sobą. Zdaniem K. Rahnera, cud bez odbiorcy i treści, stanowi czysty absurd⁴. W każdym zdarzeniu cudownym uwyrażnia się ukierunkowanie na człowieka. Stąd mówi się o antropologicznym sensie cudów (J. Imbach, H. Bouillard, M. Czajkowski). Cuda z racji swej niezwykłości empirycznej są łatwo dostrzegalne człowiekowi i są dostosowane do możliwości i percepcji ludzkiej. Stąd niezbędna jest aktywna postawa człowieka, która umożliwi mu rozpoznanie Autora cudu i odczytanie treści, jaką Autor mu ją nadał.

W cudzie-znaku Bóg manifestuje swoją obecność; objawia się w celach zbawczych, dlatego należy rozumieć cud jako ofertę spotkania w celu zbawienia. Bóg działa w cudzie w sposób dyskretny, stąd człowiek musi odznaczać się wyczuleniem na znaki Boga, by je właściwie przyjąć i odczytać. Jest to o tyle łatwiejsze, że sam Bóg objawia ich sens, a tym samym – pośrednio – i wzywa do wiary. Przykładowo, przy rozmnożeniu chleba, Jezus nadaje sens temu cudowi, oświadczając, że On jest Chlebem dającym życie wieczne. Jezus daje propozycję uczestnictwa w życiu wiecznym⁵. Wezwanie do uczestnictwa w życiu

³ Tak M. Rusecki, *Traktat o cudzie*, s. 429.

⁴ K. Rahner, *Grundkurs des Glaubens*, Freiburg-Basel-Wien 1977, s. 254; M. Rusecki, *Funkcje cudu jako znaku*, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 27 (1980), z. 2, s. 51-70.

⁵ H. Schürmann, *Joh 6,51c – ein Schlüssel zur grossen johanneischen Brotrede*, „Biblische Zeitung“ 2 (1958), s. 244-262.

Bożym dostrzec można przy wskrzeszeniu Łazarza, w okolicznościach których Jezus ujawnia się jako zmartwychwstanie i życie. Wiara w Jezusa ułatwi przejść przez śmierć i zmartwychwstanie do życia w Bogu. Podobną wymowę posiadają wskrzeszenie córki Jaira i młodzieńca z Nain. W kontekście niektórych cudów pojawiają się mesjańskie tytuły Jezusa (np. Syn Dawida, Syn Człowieczy Syn Boży, Nauczyciel, Prorok czasów eschatycznych), które wskazują na nadejście czasu zbawienia. Ważną rolę nadejścia zbawienia pełnią egzorcyzmy i uzdrowienia.

Cud uciszenia burzy na jeziorze zachęca do wiary i ufności wobec Jezusa mającego moc wybawienia człowieka z zagrożeń egzystencjalnych. Odpowiedź Jezusa cudem jest zachętą do odpowiedzi na prośby ludzi. Apel Boży do wiary wyrażony w cudownych faktach jest skierowany najczęściej do konkretnego człowieka. Wezwanie do wiary znajduje swój motyw w faktach cudownych, który gwarantuje jego prawdziwość. Pełne zaś uwiarygodnienie wezwania do życia będzie w cudzie zmartwychwstania Chrystusa. Nie jest to wezwanie głoślowne, człowiek bez obawy może dać na nie odpowiedź. Pewność Bożego działania zasadza się na działaniu łaski, która wspiera wszystkie ludzkie działania. Konieczność działania łaski podkreślają: P. Rousselot, E. Kopeć, L. Moden, J. Huby, i inni. Wynika to z faktu, że Bóg powołuje człowieka do wiary⁶.

3. Funkcja łaski w cudach biblijnych

Funkcję łaski sprowadza się do dwóch stwierdzeń: łaska powoduje pełne otwarcie na rzeczywistość nadprzyrodzoną oraz wzbudza pragnienie jej osiągnięcia. W tym znaczeniu łaska pełniłaby tu rolę przygotowawczą do decyzji wiary. Druga funkcja łaski jest to uzdolnienie władz podmiotowych człowieka do poznania porządku nadprzyrodzonego. Chodzi tu o rozum jako władzę poznawczą oraz wolę jako czynnik decyzyjny. Łaska oświeca wpierv rozum do właściwego sensu wyzwania Bożego. Zdaniem M. Ruseckiego miłość Boga daje „nowe oczy” do nowego widzenia. Nie oznacza to, że zastępuje naturalne zdolności rozumu. Bazuje na jego naturalnym poznaniu Boga i znaków działania Bożego⁷.

Łaska obejmuje także sferę afektywną człowieka i dziedzinę życia praktycznego, a więc obejmuje całego człowieka. Leczy w pewnym stopniu słabość władz człowieka, osłabionym przez grzech pierworodny oraz uzdalnia do podjęcia decyzji będącą odpowiedzią na zaproszenie Boga. Zdaniem H. Bo-

⁶ Zob. literaturę podaną przez M. Ruseckiego, *Traktat o cudzie*, s. 435.

⁷ Tamże, s. 436 (por. podaną tam literaturę).

uillarda łaska stanowiąc jedność z objawieniem, jest wezwaniem Boga skierowanym do człowieka, rozwiązującym problem sensu jego życia⁸. Objawienie jest wkroczeniem Boga do historii w celach zbawczych, jest wezwaniem do dialogu oraz objawieniem jego sensu życia.

4. Cud a Objawienie

Ponieważ sam człowiek nie jest w stanie dać odpowiedzi na wezwanie Boga, winien przyjąć rozwiązania typu egzystencjalnego, jaką Bóg daje w swoim objawieniu i w znakach. Objawienie i cuda nie miałyby żadnego znaczenia dla człowieka, gdyby nie zawierały odpowiedzi na jego fundamentalne odpowiedzi. Z jednej strony prowokują cuda pytania o charakterze egzystencjalnym, a z drugiej wzywają człowieka do odpowiedzi na nie, wzywając do nawiązania z Nim zbawczego dialogu. Przyjęcie nowego życia nie jest łatwe; wymaga od człowieka wyrzeczenia się z własnej samowystarczalności i autonomii. Człowiek musi zdobyć się na rezygnację z własnych przekonań, ponieważ przyjęcie oferty nowego życia może usensownić własne bytowanie⁹. Zdaniem H. Bouillarda, tak jak Kościół i Chrystus, tak i cud jest znakiem do nowego życia i początkiem zbawienia, albo znakiem sprzeciwu, bezsensu. Wobec tych znaków człowiek nie może być obojętny: albo je akceptuje, albo odrzuca ze wszystkimi konsekwencjami¹⁰.

Wobec starszej apologetyki, która rozważała cud w kategoriach dowodowych, współczesna teologia fundamentalna dostrzega w cudzie znak Bożego wezwania do wiary. Cud jako cześć Objawienia nie może „przekraczać” Objawienie, co byłoby absurdem. Brany łącznie z objawieniem, które objaśnia cud, wyraża apel Boży do wiary. Tak, jest w działaniu Jezusa. Nie oznacza to, że cud przestaje pełnić funkcję motywacyjną. Ona występuje łącznie z apelem Boga. Tym samym doznaje wzmocnienia i ubogacenia, chociaż potrzebny jest ze strony adresata cudu, pewien wysiłek, aby odczytać apel Boży.

Funkcja motywacyjna jest drugim aspektem wiary. Lokalizuje się wewnątrz Objawienia, a nie zewnątrz – jak dotąd bywało. Funkcja motywacyjna nie jest środkiem dowodowym; jej zakres został poszerzony: obejmuje wydarzenia zbawcze, Kościół, jest ona rozpatrywana w łączności z Chrystusem i Jego dziełem. Z tego więc wypływa jego siła motywacyjna, a nie jako argument samoistny. Jest ona rozważana łącznie z innymi argumentami apologetycznymi oraz ujmuje się ją w kategoriach personalistycznych, a nie – jak dawniej – rzeczowych.

⁸ Tamże (por. podana tam literaturę).

⁹ Tamże, s. 437.

¹⁰ Podobnie K. Adam, *Jezus Chrystus*, Poznań 1936, s. 42.

Powstaje pytanie: czy zrozumienie cudu-znaku dokonuje się na płaszczyźnie czysto naturalnej, czy z pomocą łaski Bożej? Do pełnego uchwycenia cudu potrzeba jest łaska (jego elementy należą do sfery religijnej). Na płaszczyźnie naturalnej następuje przedrozumienie sensu cudu-znaku, pewne przygotowanie do uchwycenia pełnego sensu, które dokonuje się pod wpływem łaski. Dopiero wtedy cud staje się racją adekwatną do wykazania wiarygodności Objawienia. Cud zatem nie niszczy wiary, ale ją umożliwia i nakłania do niej¹¹. Pewność, jaką otrzymuje się przy tego rozpoznania, ma charakter moralny, bo tylko taką można w niej osiągnąć. Jest wystarczająca, by decyzji wiary dać racjonalny i osobowy charakter i wykluczyć racjonalną wątpliwość.

Zakończenie

Współcześnie w rozumieniu funkcji wiarotwórczej dostrzega się zmiany. Dawniej cud ujmowano w funkcji dowodowej, apodyktycznej, przymuszającej do wiary. Było to wynikiem klimatu, jaki panował w teologii XIX i XX w. Od lat 40-tych ubiegłego wieku coraz częściej zaczęto traktować cud w kategoriach personalistycznych. Cud przestano traktować jako „dowód” na rzecz „znaku”, który podlega interpretacji. Cud jako znak oddziałuje na całego człowieka, a więc na jego rozum, wolę, sferę afektywną. Priorytet którejkolwiek z władz człowieka w recepcji cudu jest uzależniony od konstrukcji osobowej¹².

Cuda są w pełni wpisane w Jego boskie posłannictwo. Z jednej strony ujawniają te misję, a z drugiej ją legitymują. Cuda biblijne wypełniają zapowiedzi o nadejściu Mesjasz w Osobie Chrystusa, który będzie dokonywał cudów ubogim, służbie, chorym, cierpiącym (por. Mt 3,2-6; par). Funkcja motywacyjna stanowi jakby drugi aspekt każdej innej, a więc cud objawia orędzie Boże i zarazem je motywuje, jest znakiem zbawienia, a zarazem je motywuje, buduje Kościół i go manifestuje.

Streszczenie

Celem artykułu było omówienie relacji cudów Jezusa do wiary. Postawiono tezę: czy cud może doprowadzić do zaistnienia wiary, czy wiara jest uprzednia w stosunku do cudu? W punkcie pierwszym omówiono kwestię potrzeby zaistnienia wiary uprzedniej, która stoi u podstaw zrozumienia cudów Jezusa. Aby zrozumieć działalność taumatyczną, która jest zapodmiotowana w Nim, trzeba posiadać przynajmniej wstępne rozumienie

---

¹¹ S. Grzechowiak, *Semejologiczna koncepcja wiarygodności i apologetyki w ujęciu E. Mazureá*, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 18 (1971), z. 1, 53-72.

¹² M. Rusecki, *Traktat o cudzie*, s. 442.

wymiaru zbawczego cudu. Następnie podjęto temat cudu, który jest wezwaniem do wiary. W cudzie-znaku Bóg manifestuje swoją obecność; objawia się On w celach zbawczych człowieka. Stąd cud jest ofertą skierowaną do człowieka. Boża oferta ujawnia się dyskretnie, stąd człowiek musi być „wyczulony” na Jego znaki by je w właściwie przyjąć i odczytać. W cudach Jezusowych ujawnia się także wymiar łaski. Łaska pełni rolę przygotowawczą wobec decyzji wiary. Łaska Boża oświeca rozum, aby właściwie rozpoznać treść cudu. Na końcu rozważań omówiona została problematyka relacji cudu do Objawienia. W dawniejszej apologetyce, cuda Jezusa stanowiły argument dowodowy na pewność Objawienia. Współczesna teologia fundamentalna dostrzega w cudzie znak Bożego wezwania do wiary. Dlatego cuda Jezusa stanowią część Objawienia, objaśniają je i objawiają apel Boży wyrażony w taumaturgii Jezusa. W tego rodzaju ujęciu cudów Jezusa nie dochodzi do przekreślenia jego funkcji motywacyjnej, wręcz przeciwnie, funkcja motywacyjna cudu zostaje wzmocniona i ubogacona, chociaż ze strony adresata cudu (człowieka) potrzebny jest pewien wysiłek, aby odczytać ten znak Boga.

SŁOWA KLUCZOWE: cud, wiara, objawienie

Summary

The function of faith in Biblical miracles

This paper aimed at discussing the relation of the miracles of Jesus to faith. A thesis has been proposed: can a miracle lead to faith or is faith prior to a miracle? In the first section, a question of the need for existence of prior faith, which is the basis of understanding the miracles of Jesus, has been discussed. In order to understand the thaumaturgic activity, which is subjected to Him, one must have at least initial understanding of the salvific dimension of a miracle. Next, an issue of miracle, which is a call for faith, has been raised. In a miracle / sign, God manifests His presence; He reveals for the purposes of saving the man. Hence, a miracle is an offer addressed towards the man. The God's offer reveals discretely, hence the man must be "sensitive" to His signs to properly receive and read them. In the miracles of Jesus, a dimension of grace is also revealed. The grace plays a preparatory roles to the decision of faith. The God's grace enlightens the mind to properly recognise the content of a miracle. At the end of these considerations, problems of the relation of a miracle to the Revelation have been discussed. In older apologetics, the miracles of Jesus were an evidential argument for the certainty of the Revelation. Modern fundamental theology sees in a miracle a sign of the God's call for faith. Therefore, the miracles of Jesus, being part of the Revelation, explain it and reveal the God's call expressed in the thaumaturgy of Jesus. In this type of approach to the miracles of Jesus, their motivational function is not wiped out; quite the opposite, the motivational function of a miracle is being strengthened and enriched, although an effort is required from the addressee of a miracle (man) to read this sign of God.

KEYWORDS: miracle, faith, revelation

Bibliografia

- Adam K., *Jezus Chrystus*, Poznań 1936.
- Conceldmann H., *Die Mitte der Zeit. Studien zur Theologie des Lukas*, wyd. 2, Tübingen 1962 s. 178.
- George A., *Les miracles de Jesus dans la tradition synoptique*, „Lumen Vitae” 33 (1957), s. 7-24.
- Grzechowiak S., *Semejologiczna koncepcja wiarygodności i apologetyki w ujęciu E. Mazura*, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne”, 18 (1971), z. 1, s. 53-72.
- Rahner K., *Grundkurs des Glaubens*, Freiburg-Basel-Wien 1977.
- Rusecki M., *Funkcje cudu jako znaku*, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne”, 27 (1980), z. 2, s. 51-70.
- Rusecki M., *Traktat o cudzie*, Lublin 2006.
- Schürmann H., *Jo 6,51c – ein Schlüssel zur jahannischen Brotrede*, „Biblische Zeitung” 2 (1958), s. 244-262.